

ACC. N:R M. 10750: 1-8. (inkl. 1 foto.)

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: *Småland* Upptecknat av: *Johan Nilsson*
Härad: *Albo* Adress: *Opparyd, Torne*
Socken: *Vistanda* Berättat av: _____
Uppteckningsår: *1948* Född år _____ i _____

Blenda Andersson i Skönda s. 1-8.

se M. 6864

Blenda Andersson i SkördaFOLKLIVSARKIV
Institutionen för folklivsför-
ning vid Lunds universitet

Då året 1947 ingick, befann sig en av Växjö stifts märkligaste kvinnor på gränsen till evighetens värld. Ännu flämtade dock de svaga livslågan, som trettondag jul för alltid stilla och nästan omärkbart utslucknade. Härmed var värendabygden en stor kultu personlighet fattigare. En forskargärning av betydelse var ly Vislanda pastorats hittills ojämförligt största skildrare av gammal kultur hade nedlagt sin penna. Författarinnan, fröken Blenda Andersson i Skörda, var icke mer bland de levande. Hennes trötta huvud hade nu funnit den eviga vilan och hennes sökande ande förvisso den frid, som den förväntat sig, och som hon redan innan henne lekamliga öga slucknade förnam sig hava fått till evig arvedel.

Trots fullständig invaliditet utförde denna märkeskvinna en kultursats av sällsamt slag; och bland vårt lands många lok kulturminnesbärare intog hon en särställning genom den forsknings och kulturgärning hon utförde, och genom vilken hon som ingen i denna bygd räddat oändligt mycket av de värdefulla minnen, som vår andliga såväl som materiella kulturs ödling gömmer. Framför var det åt den gamla vislandakulturen i helg och söcken, som hon ägnade sitt livs stora huvudintresse och sin flitiga penna.

Blenda Andersson var född på den gamla släktgården Skörda - bondehem med åldriga traditioner, som hon själv uttryckte sig. Föräldrarna voro hemmansägaren Anders Jonsson, f. i Skörda 1824, 1902, och hans hustru Kristina Svensdotter, f. i Odensjö, Skörda 1835, d. 1917. De hade i sitt äktenskap 7 barn, som nådde mogen ålder och som i det gedigna och kristliga hemmet i Skörda fostrades praktiga och aktningssvärda medborgare. Yngst bland barnen var Blenda, som föddes den 21 december 1880. Båda föräldrarna voro i eminent grad arbetsamma, redbara och skötsamma samt omfattade på ett övertygande sätt gammaldags kristen tro och försunnade ordets bruk. Detta bestyrkes inte minst därav, att t. ex. fader mitt på nätterna, då sönnen svek, ägnade sig åt läsning och andövning. Han var dock ganska sträng och fodrande och höll på ord och skick i allt. Tidigt fingo barnen lära sig att läsa och inskrifva kristendomens huvudsanningar. Blenda, som ägde god sångröst brukade redan som barn, medan hon vaktade sina föräldrars kreas sjunga psalmer, som hon lärt sig, bl. a.: "På dig jag hoppas Herre, du som min säkra tillflykt är". Liksom föräldrarna var hon mycket rättänkande och ansåg, att den som inte här kommer i

gemenskap med Gud och lär känna honom kan inte göra det sedan. Tron på en sann och levande Gud, som styr allas öden, var hos Blenda Andersson starkt förankrad. Hennes fasta karaktär, ~~en~~ orubbliga vilja och ~~själsstyrka~~ tilläto inte tvivlets demoner få något insteg hos henne. För henne var livet igenom bevarande av den fädernesärvda barnatron ett livsvillkor. Någon mera ödmj ängerfull och botfärdig syndare än Blenda Andersson kunde man sällan träffa; och ur de eviga, aldrig sinande källorna: Guds ord och bönen, hämtade hon ständigt förnyad andlig kraft, levnad mod och livsglädje. Hon var nöjd med sin hårda lott och klage aldrig. Istället var hon tacksam mot försynen för de prövningar hon fått på sin del. -Jag tror det är en högre makt, säger hon som styr och leder människors öden, och därför bör man ha tålmod och vara nöjd med sin lott.

Redan i mycket tidiga år röjde fröken Andersson ett levand intresse för allt rörande vår gamla allmogekultur och förstod bättre än de flesta, att här var något av stort värde att tilltaga och uppteckna. Säkert är, att hon besjälades av samma känsla som professor Andreas Lindblom, då han i Svenska turisföreningens årsskrift 1945 säger: "Hembygds känslan och pietetbetyder krafter både i livet och döden".

Av sin moder fick Blenda Andersson redan som barn höra en mängd sagor och sägner förtäljas, som modern i sin barndom hö: gamla människor berättade om för sig, och någon mera tacksam om minnesgod lyssnare än Blenda kunde inge ha. Givetvis var det fadern, som bidrog till att tillfredställa den yngsta dottern stora vetgirighet.

I likhet med sina äldre syskon fick hon deltaga i varje hant arbete på gården ute och inne. Sedan hon vuxit upp, och med hon ännu befann sig i sina bästa ungdomsår, blev hennes hälsa för alltid bruten. Ingen har bättre än lektor Rud. Hall i si kommentarer i svensk undervisningshistoria skildrat hennes sjukdom och defekthet, varför vi därur låna följande passus: "I dec. 1907 drabbades hon av en svår förkylning med feber och värk i hela kroppen men värst i lederna. Sedan har värken föstört dessa mer och mer. Hon gick först med käpp och senare med kryckor till år 1914 men har därefter icke kunnat gå. All leder i kroppen äro angripna av reumatism samt stela och ömma. Nätt och jämt kan hon flytta handen utefter papperet, när hon

skriver. Hon kan ej ens föra handen till munnen. I följd därav måste andra mata, tvätta och kamma henne samt torka hennes tår Armbågs- och handleder, fingrar, knä och fötter äro styva, stela och ömma. Fingrarna äro knutna eller krokiga samt mycket ömma. När hon skall skriva, måste en annan sticka en blyertspenna in hennes knutna ~~hän~~ högra, ~~hän~~ förvärpta hand, emellan det tredje pekfingeret ~~och~~ den raka och stela tummen. Hon orkar ej sitta fötterna nedåt, ty då förvär ej hjärtat pumpa upp blodet ~~och~~ det svartnar för ögonen. Hon kan därför ej sitta i en fåtölj, rullstol eller på en vanlig stol utan i en gammaldags gungstol samt därvid lägga upp fötterna på en stol, som har benen förkroade. Genom kuddar bakom ryggen kan hon bättre se ~~ned~~ ned på skottstället på knäna, där hon skriver. När hon flyttar på dagen, bär hon i gungstolen. ~~Om på~~ ^{Om på} kvällarna bär man henne till sängs med ett lakan, som hon suttit på om dagen. Om morgnarna, när hon skall lyftas upp, måste man bära henne i "gullstol", varvid ömtålighet vid beröringen framtvingar klagoskri. Hon kan endast ligga på ryggen om nätterna och får därför ofta liggsår. Hon passas av sitt hembiträde och av en 80-årig man, vilken varit trotjänare i hennes föräldrahem. Hon är alltså obotlig. ^{hon} Men/har ~~gjort tillvaron~~ ^{gjort tillvaron} sig och gjort tillvaron dräglig, ja ljus genom sina etnologiska uppteckningar: dels egna minnen från fadernehemmet, dels föräldrarnas berättelser från deras föräldrars tid."

När Kronobergs läns hembygdsförbund i slutet av 1920-talet i både utlysa pristävlingar i tidningarna för uppmuntran till fröminnesinsamling, passade fröken Andersson på att insända sina i teckningar, vilka såväl kvantitativt som kvalitativt voro blanda alla värdefyllaste och mest upplysande. En gång tillerkänt hon sålunda ensam första pris och en annan gång fick hon dela första pris med två andra tävlande. I Hylteå-Cavaliers-förenings årsbok för 1942 införde lektor E. Elgqvist hennes uppteckningar om julens firande - en lokalhistoriskt såväl som kulturhistoriskt sett enastående avhandling på nära 80 sidor - utan att hon sjä gjort någon framställning därom. 1932 började hon skriva för Landsmålsarkivet i Lund och medhann under några år att till dess institution insända cirka 5,000 cedesblad. Hon gjorde även omfödda och värdefulla uppteckningar för Lunds ~~folk~~ folkminnesarkiv av dess föreståndare professor von Sydow blev hon ombedd att skriva sina memoarer för nämnda arkivs räkning - en uppmuntring som även lyckligtvis hörsammade för Nordiska museets etnolog.

4
Arbetsförmåda hon förmåda av belöna

undersökningen, ~~och~~ ~~för~~ belönades ~~hon~~ med Hæceliusmedaljen. Hon kallades även till hedersledamot i Kronobergs läns hembygdsförbund såväl som i Vislanda hembygdsförening. Fröken Andersson nysnämnda arbete "Om julens firande i Vislanda socken i Vären under förra hälften av 1800-talet" är, säger professor von Sydén av bandrytande betydelse inom sin genre och av mycket stort kulturhistoriskt värde. Detsamma har från sakkunnigt forskarehåll blivit sagt om det allra mesta av vad hon producerat; och det i sanning inte litet, som hennes flitiga penna åstadkommit under årens lopp. Att här omnämna allt skulle föra för långt. Det i tjänar dock särskilt nämnas, att hon till Vislanda kyrkas 150-jubileum 1944 utgav det förmåliga bokverket "Gamla Vislanda: hävd och sägen", ett arbete som kostat mycken tid, möda och kunhet. Fastän hon under många år aldrig kunde möta upp vid gudstjänsten i Herrans tempel, som hon så högt älskade, kunde dock ingen vara bättre skickad för denna krävande uppgift än Blenda Andersson. För tillkomsten av detta bokarbete kan såväl samt som kommande släkten känna den största tacksamhet.

Till Blenda Anderssons mer uppmärksammade arbeten räknas "Undervisning och folkskola i Vislanda under 1800-talet - Återb. vid hundraårsminnet av första folkskolebygget". Detta omfattar och om vederhäftighet och objektivitet vittnande arbete har till en del inflytt i lektor Rud. Halls brett lagda bokverk "Årskraker i svensk undervisningshistoria". I tidningar och tidskrifter har hon medverkat med många värdefulla och uppmärksammade bidrag företrädesvis av kulturhistoriskt innehåll. Men hon har även vitt utrikespolitiska artiklar -, allt vittnande om vilken vidlig horisont denna klarsynta och mångsidiga kvinna ~~ägnat~~ ~~hade~~ Även den materiella allmogekulturen har fröken Andersson till aktiv vård om i högre grad än någon annan på denna ort. Således uppförde hon 1937 ett eget litet museum. Och i detta, som må av våra främsta kulturvårdare besökt och beundrat, förvarade sin privata samling av äldre kulturföremål, cirka 500 nummer. Största delen av dessa ha tillhört hennes förfäder, men en del förvärfvade hon genom köp. ~~Enligt~~ Strax före sin bortgång skänkte hon genom testamente dessa samlingar till Smålands museum, Väst. Blenda Andersson var starkt besjälad av uppsåtet att vara till största möjliga gagn för hembygd och samhälle utan tanke på ekonomiska fördelar. Till förvärfvande av sådana var hon ju sin

mesta tid helt urståndsatt . En stor lycka för henne var , att hon
varaktigt alltid var ekonomiskt beroende . Dels genom inkomst av
hemmanet och dels genom arv gång efter annan kom hon slutligen
besittning av en ganska anseelig förmögenhet , som hon även för-
att på bästa sätt förvalta . Hon var mycket sparsam utan att vara
snål , och hennes tjänstefolk hade aldrig något att anmärka vare
sig mot kosthåll eller löneförväner . Som hembiträde hade hon al-
tid unga duktiga flickor . Dessa brukade stanna hos henne frän-
det de vid 15 eller 16 års ålder tillträdde platsen och tills
gifte sig den ene efter den andra . Till alla stod hon i mycket
gott vänskapsförhållande , då hon alltid var tacksam , ödmjuk , t
rant , glad och god . Och som till en gammal förständig mor eller
syster kunde de gå till henne med sina bekymmer , av vilket slag
de än voro , och få råd och tröst , om så behövdes . Och Blenda
son var en god rådgivare för alla , som i bekymmersamma situatio-
vände sig till henne . Till och med brodern , Johan Andersson ,
än en erfaren och klok man , som bland mycket annat t.o.m. hedre
med att bli vald till nämndeman i Vislanda församling ej långt
sitt fränfäälle , fattade sällan eller aldrig några viktigare bes-
utan att först ha rådgjort sig med sin yngsta syster . Ty inte
i praktiska värv ägde hon en stor förfarenhet .

Sedan Johan Andersson blivit ensam ägare till fädernegården ,
tade Blenda Andersson och en 16 år äldre syster , Anna , 1932 til-
villa , som då litet uppföra åt sig på gårdens ägor . Med dem flytta
även den gamle trojänaren Gustav Johannessson , som ända sedan 1
haft oavbruten stjänst i hennes hem . ~~Hennes älskade~~ Blendas önskan
att Gustav skulle överleva henne och kunna vårda henne på sitt
nyttiga uppförande sätt , gick i uppfyllelse , oaktat han var 17
årig än hon , och när detta skrives är 85 år gammal .

Endast fyra år efter det Blenda Andersson flyttat in i sitt nya
trevliga och vackra hem , som hon på ett mycket praktiskt sätt i-
tat åt sig , och där hon även i mindre omfattning idkade lantbru-
som Gustav skötte , drabbades hon av sin troligen största sorg , d-
nes ende bror helt oväntat bortrycktes av döden den 15 december
i sitt 61:sta år . Även han ogift . Förlusten av sin bror tog Ble-
Andersson som sagt mycket hårt , och kroppsligen svag , som hon va-
anade hon ej , att hon skulle kunna överleva honom så länge , som
hon gjorde . Men hennes sega livsvilja , energi och gudsförtröst
höll henne uppe , och ännu återstod för henne det mest väsentliga
att utföra .

Blenda Andersson ägde en sällspord vetgirighet . Och hon spara ingalunda sina krafter , då det gällde läsning och skrivning . Härmed kunde hon hålla ut tills hon syntes alldeles förbi av t het . I arbetet och den tillfredsställelse detta ~~betet~~ skänkte h on sin största lycka , och hon uttryckte på sista tiden ofta s ledsnad över, att hon ej kunde vara så verksam, som hon önskade Det var först i 50-årsåldern , som Blenda Andersson på allvar b uppmärksammas , men då hade hon också i så mycket högre grad ej sig förtjänt därav , ty det allra mesta av vad hon skrivit grun sig på ett oförtrutet och nitiskt forskningsarbete , ett arbete som hon under cirka ett halvt sekel utan avbrott bedrivit i de tysta . Hon var nämligen ~~högst~~ ^{högst} benägen att stöta i basun f sig . Men hon kunde likväl inte undgå att känna sig mycket glad lycklig över det erkännande som ^{hon} mer och mer och i allt högre g fick skörda . Att bearbeta vad andra samlat under ett långt i kan visserligen varaxförenat med stora svårigheter och bör nat vis ingalunda underskattas , men att själv direkt ur folkun ti taga och bearbeta materialet för att i slutgiltigt skick överl det åt trycket och att härvid åstadkomma vad Blenda Andersson kats med är något nästan ofattbart . Egendomligt nog skrev hon fort och väl . Och man kunde nästan aldrig komma till henne p utan att träffa henne med sin skrivdon i knät . Hon var flitig i skrifterska och stod i god kontakt med sina vänner och fränder . Ej sällan anordnade hon små kaffejudningar och supéer för de Och då rådde en förtätad stämning under de mest världiga former omkring hennes person , där hon satt i sin stol med höguret hu visserligen med något av lidandets uttryck i sitt ansikte men strålände av lycka och förnöjsamhet . Hon var i hög grad underl de, språksam och sällskaplig , men hon var även/ ^{en} synnerligen uppl yssnare till vad andra hade att säga , särskilt när det var n av värde som meddelades henne .

Den 16 år äldre systern Anna var under sina sista år ganska skröplig , och ~~den~~ ^{den} 30 september 1942 avled hon på Växjö l rätt efter ett benbrott , som hon råkat ut för, nära 78-årig . Så länge hennes krafter stodo bi , var hon till stor hjälp för yngsta syster . Dessutom kom det på ~~Annas~~ Anderssons föga avu värda lott att utom allt annat arbete ute och inne ha vård o ~~äldre~~ syster , som under många år var obotligt sjuk och dog d 6 augusti 1923 . Och under de tre sista åren , som den gamla mo levde , var det Anna som fick vårda henne natt och dag .

Så nog hade denna arbetsamma och uppoftfrände kvinna livsuppgi så det förslog.

Med församlingens kyrkoherde stod Blenda Andersson särskilt i sina sista år i livlig kontakt. Och han besökte henne antingen han var bedd eller oumbedd därtill. "Det är inte alltid man någonting värde med sig hem från sjukbäddarna", yttrade en gå den till pastoret rykomne själsörjaren efter besök hos Blenda Andersson, "men det får man hos henne." Av sin rättänkande syster, fru Emilia Pettersson, Odensjö, Skatelöv, fick hon en som födelsedagspressent mottaga boken "Ljusets kraft på livet väg", och ur denna brukade hembiträdet läsa för henne.

Sista tiden av sitt liv tänkte Blenda Andersson mest på sin själs frälsning, och hon uttalade härvid som sin största önska att få somna i frid. En gång under de sista veckorna kom hon stor själanöd, enligt vad hennes syster berättade för underen och då hon härunder lyssnade till gudstjänsten i radio och hördessa ord: "Var vid gott mod, dina synder förlåtas dig", tyckt hon sig med ens se ljuset, som hon längade och trängt efter och hon kände sig härmed förvissad om, att hennes själ var frilagd. Några dagar före sin bortgång hade hon besök av sina systerdötter och hon bad dem sjunga för sig. Hon älskade sång och hade ägt en god sångförmåga.

Lördagen den 4 januari hade hon sitt sista samtal med församlingens kyrkoherde. Hon satt då som vanligt i sin stol, var nöjd och glad, ägande tankens klarhet som förut. Men nu var likväl hennes sega livskraft förbrukad. På söndagen kunde hon inte intaga någon föda. På kvällen började hennes halvdöda lemmar att kalna, och tala kunde hon nu inte mer. På natten inslurade hon i den sista sömnen, medan ett skinnbelåtenhet och tillfredsställelse utbreddes sig över hennes ansikte.

En vecka före sitt fränfalle hade hon låtit vidtaga vissa åtgärder i sitt förut upprättade testamente. Det var härvidt fördesvis sina närmaste släktingar - sin enda överlevande syster syskonbarn - som hon hade i åtanke. Av dessa såväl som andra vilka hon kommit i beröring, var hon älskad, avhållen och beundrad. Och hon ville inte, som hennes syster uttryckte sig, "att det skulle bli något släkthet efter henne". Den ende, som, så vitt man kan förstå, kände sig i någon mån missgynnad, var hennes

Ad 10750:8.

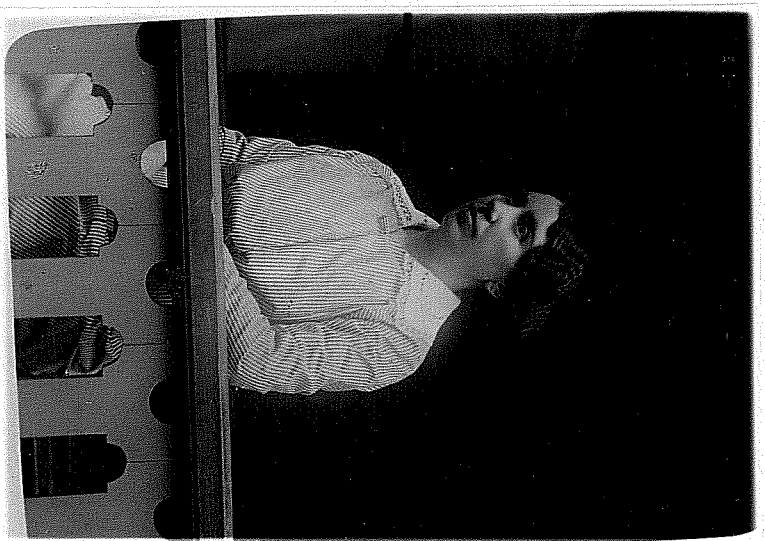
FOLKLIVSARK
Institutionen för folk-
ling vid Lunds uni-

trotsjånare Gustav ,
Knappast ett år efter det Blenda Andersson samlats till fädd
i Vislanda kyrkogård och nära intill det tempel , som hon så
och sakkunnigt beskrivit , fick den åldriga system , Emilia
son , hembud efter nyss fyllda 80 år. Även hon var en högt i
kvinna . Innan hon fylle 6 år läste hon rent i bok på husst
och hon hade då medunnit att lära en god del av katekesen i
till . I likhet med ~~hennes~~ systern föräldrar och syskon
hon ~~besjunnit~~ av äkta gammalkyrklig läggning och besjälad av
varm och innerlig religiositet . Hon var väl bevandrad i der
letiska litteraturen samt ägde en stor lätthet att uttrycka
i andliga ting .

Tomheten och saknaden efter sådana människor som dessa blir
stor och beklämande . Men det är en god tröst att de väl fj
sin uppgift i det godas tjänst -andra till exempel och efter

Johan Nilsson
Johan Nilsson,

lantbrukare i Öperyd, V.Tor:



*Blenda Andersson under
hennes första sjukdomstid*